

STVARANJE UVJETA ZA ODRŽIVI RAZVITAK - OSNOVNA ZADAĆA XXI. STOLJEĆA

Uvodna riječ urednika

Proteklo stoljeće karakteriziraju velike društvene turbulencije i promjene. To se događalo pod utjecajem proturječja tržišta i demokracije. Dvije strane medalje tržišta opće su poznate. Tržište nagrađuje sposobne i uspješne i kažnjava one koji to nisu. Slobodno djelovanje tržišta ima za posljedicu da bogati postaju još bogatiji a siromašni još siromašniji.

Ta su se proturječja još posebno povećala pod utjecajem četvrte tehnološke (informatičke) revolucije. Snažno jačanje globalizacijskih trendova rezultat je utjecaja istih tih silnica. Popularni slogan da je čitav svijet postao veliko selo ima i drugu stranu medalje. Informatička revolucija i njezin utjecaj na stvaranje informatičke mreže globalne ekonomije imale su za posljedicu dosad neviđenu polarizaciju svijeta. Razvijeni dio "velikog sela" odnosi se na tri velike skupine: SAD, Europska unija i Japan. Na marginama se može spomenuti i azijske tigrove. Taj razvijeni dio "velikog sela" odnosi se na oko 16% svjetskoga stanovništva i ostvaruje oko 70% svjetskoga bruto domaćeg proizvoda. Udio ostatka je jasan. Takvi globalizacijski trendovi još su više zaoštrili one probleme koji su karakterizirali proteklo stoljeće, a koje obično stavljamo pod zajednički nazivnik održivi razvitak. Misli se posebno na tri segmenta: ekonomski, socijalni i ekološki.

Ovako globalizirani svijet ne samo da nije stvorio uvjete za održivi razvitak, nego naprotiv. Zato je sasvim razumljivo da je stvaranje uvjeta za održivi razvitak osnovna zadaća XXI. stoljeća. Izvršenje te zadaće mora plijeniti pozornost svih, posebno onih najvažnijih i najutjecajnijih, čimbenika suvremenoga svijeta. To se posebno odnosi na SAD, Europsku uniju i Japan. To se isto tako odnosi na Ujedinjene narode i njihove agencije i organizacije kao što su UNIDO, Svjetska banka, Međunarodni monetarni fond (IMF), Svjetska trgovinska organizacija (WTO) i druge njima slična srodne institucije i organizacije. Valja se prisjetiti nekih inicijativa i pomaka s početka ovoga stoljeća. To je konferencija šefova država i vlada (bio je nazočan i predsjednik RH Stjepan Mesić) koju je organizirao Vatikan, zatim

konferencija u Kyotu, World Bank Report "Attacking Poverty", posljednja konferencija WTO u Genevi. No, neupitno najvažniji je događaj u tome smjeru aktualna (ožujak 2005.) inicijativa Generalnog tajnika UN Kofi Anana, koja se odnosi na dosad najveću reformu UN. Najvažniji dio te reforme odnosi se na prijedlog da se 0,7% (odnosno u dogovorenom postotku) bruto proizvoda najrazvijenijih izdvaja i prelijeva u korist nerazvijenih. Nema sumnje da bi na tim osnovama ubrzanje trgovine i transfera tehnologije već u dogledno vrijeme pokazalo određene pomake u korist onih manje razvijenih i nerazvijenih.

Takvi bi pomaci djelovali na postupno popravljane kumuliranih devijantnih pojava kumuliranog svijeta. To se posebno odnosi na razne vrste fundamentalizama, i to kako onih vjerskih, nacionalnih i rasnih, tako i onih koji se sve više javljaju u svjetlu globaliziranog terorizma. Članak Georgea Macesicha i Dragomira Vojnića "America and Europe: Globalization and the Changing Geo-Strategic Environment", polazi od općeprihvaćene pretpostavke da nakon događanja od 11. rujna ništa više neće biti isto. U povijesti SAD to je četvrti po redu šok koji je utjecao na promjene geo-strateškog okruženja. U kontekstu borbe protiv globaliziranog terorizma spominje se i mogućnost intervencije ratom. Hrvatska je kao mala zemlja pripadnik antiterorističke koalicije, ali su ratne intervencije u cilju suzbijanja globaliziranog terorizma moguće samo u okviru Ujedinjenih naroda i uz suglasnost Vijeća sigurnosti, jer samo u tom slučaju borba protiv globaliziranog terorizma može davati doprinose održivom razvitku.

Članak Dragomira Vojnića "Tržište-prokletstvo ili spasenje" (na engleskom) razmatra proturječna tržišta i demokracije i njihove posljedice na takvu pluralizaciju suvremenoga svijeta koja ne predstavlja dobre uvjete za održivi razvitak. Zaustavljanje procesa da bogati postaju još bogatijima, a siromašni još siromašnjima nije moguće bez kombinacije kriterija tržišta i kriterija solidarnosti u organizaciji privrede i društva. To vrijedi i za razinu države i za razinu integracija i za planetarnu razinu. Reforme UN morale bi ići u tome smjeru.

Američki profesor na Sveučilištu u Berkeleyu Manuel Castells u svojim knjigama objavljenima u razdoblju od 1996. do 2001. u kontekstu održivog razvitka i solidarnosti daje u osnovi iste ili slične poruke.

Te su poruke veoma dobro i diferencirano dane u studijskom članku Milana Mesarića: "Informatička revolucija i njezin utjecaj na stvaranje informatičke, mrežne globalne ekonomije - analiza Manuela Castellsa".

Gledajući ekonomske (i ne samo ekonomske) segmente održivoga razvitka valja se podsjetiti da suvremeni kapitalizam nije spasila nevidljiva ruka Adama Smitha, nego naprotiv veoma vidljiva ruka Johna Maynarda Keynesa. Samo u kombinaciji

tih dvaju doktrina može se ostvarivati djelotvorna razvojna i ekonomska politika. Nepostojanje takvoga pristupa u devedesetim godinama 20. stoljeća, nanijelo je goleme štete hrvatskom gospodarstvu i društvu. Tu spoznaju moraju uvažiti i oni ekonomisti-znanstvenici i analitičari koji se smatraju neoliberalima kao i oni koji se smatraju neokejnesijancima.

Dragomir Vojnić

